

شان له نوان تیږو پراکتیکدا

... نووسینی : باباز محمدهد جزا

کاری تیږی به گشتی و له هونروئده بدا به تایبه تی ، به یه کښک له ماناکان کارکردنه له سرگریمانه ، ئه و یش کارکه به یه کښک له جږه کان په خشکهره وهی گومانه به سر که رهسته و بابا به ته جیاوازه کاند او کو "دیکارت" له کتبی "پرنسیپه کانی فلهسه فه" دا جهخت له سر ئه وه ده کاته وه که ئمه بڼه وهی راستی بیشکنین ، ده بڼت گومان له هه موو ئه و شتانه بکه ین که ووبه وومان ده بنه وه (1) شان که ی ئمه له کوردستان تا کو ئستاش نه یتوانیوه له سر بنه مایه کی ته ندروستی تیږی و پرکتیک پښکه وه خښی دا بمه زرښت یاخود نه مان توانیوه وهک "کښه" یهک و له ووی فلهسه فیه وه خو ښدنه وه ی بڼ بکه ین و تڼ! که یشتنه کی شایسته بڼ (جوانی) بکه ین ، ئه بڼت مه به ستیشم له کښه دوره له مانا سایکڼلجی و رڼانه ییه که ی به کو لږه دا کښه وه کو که که یه کی (ئیستاتیکی) و خاوه نږم و به های جوانی و پڼگه ی ئه ده بی .

به ڼ کارکردن له سر هر گریمانه کښک ، و اتا کارکردن له سر فلهسه فه و هزر... (2) ئه مهش وه کو له سره تایی کښه کانه وه لښی ده دو ڼین به وونی گومانی خښ مان په خنده که ینه وه له نوان تیږو پراکتیکدا له سر هر ووداوو پښهاتوو گریمانه یهک که ده ریده خات شان له کوردستان له بیماریه کی قو ډایه و که سیش نماینده ی ئه و بیماریه ناکات و هه مووان خښان به سر که وتوو قاره مان ده بینن وه کو "هایدگږر" ده ڼت : "مرځ له وشو ڼنه دا ده دو که به زمان وه ڼام ده داته وه (3) ئه مهش ئه و ڼ استیه به دیارده خات که له شان بڼ سه قفه که ی کوردستاندا بنه مای بنیادی فلهسه فه ئه مه یه : "هرچه شنه ڼ واخند ڼ زیه کی په تی و ڼه سن ، ڼه گاڅی ڼه و او په سندکراوی زانیاریه (4) زانیاریش لږه دا بریتی ده بڼت له ویست و ئاره زووی بکه ره کانی و زږینه یه کی ڼ څه یی پڼ ئالووده کراو و بارگاوی به ناول ڼان و هه ڼه ی لږیکی کوشنده و چه ندین نه وه ی پڼ نه خو ڼنده وارده کږت و بواره که ی پڼ بارگاوی ده کږت ، ئه مهش له هه مان ئه وشو ڼنه وه یه که دږه به و " ڼگه ی خه یا ڼ سازی به های مه ده نیه تی دا ه ڼانه ی خښی ئه سه لم ڼت" (5) له به رته وه پڼ ویسته له (شان ڼ دا) دا به دوا ی ڼ زینه وه کاند بگه ر ڼین و دووره په ر ڼزی بکه ین له وانه ی به ناوی تیږه وه سهرقا ڼی لاقه کردنی ئه و هونه رهن له بهر ئه وه لږه به دوا جگه له سهرنج هیچ بڼ چوون ڼکی ترم نابیت له سر ئه وه ی

قسه ی من لٚره به دواوه " پوخت " بریتی ده بٚت له باسی شان ٚ له نٚوان تیٚرو پراکتیکدا و له وانهش له ٚووی ئیستاتیکی و به ها فلسه فی و فیکری ومه عریفیه کاند ا. چونکه وه کو "هرمان بروگ " ای وایه "ئه وه ی (..) که هیچ ناد ٚز ٚته وه ، له دیدی ئه ودا بٚ ئه خلاقانه یه " (6) ئه ٚبه ته ئه خلاق به مانا واقعی و رٚژانه ییه که ی نا به ٚکو به مانا هونه ریه که ی ، پٚویسته وه رگرو بکه رانی شان ٚ هه وٚی دروستکردنی ئه و و ئه خلاقه بدهن ... له م ٚ وه وه "شان ٚ" ده شٚت شٚ وه یه ک بٚت له شٚ وه کانی یاخی بوونی جوانی (7) (7) یاخود ئه گهر زمانی ئیک ٚ به کاربه ٚنین ده ٚٚین (شان ٚ) بٚخٚی چٚژله و ناوانانه بٚ سنوره وه رده گرٚت و ته عبیر له جیهان ٚکی هه لاهه لا ده کات (8) ههروه کو "لٚکاج" پٚی وایه (تیٚر*) ته عبیر کردنه له ٚوتبوونه وه یه کی ترانستدنتا ٚیانه ، یان هه ندٚک له ٚه خنه گرانی ئه ده بی له باره ی "دٚست ٚ یفسکی" یه وه ، ئه وه ده خنه ٚوو که دیست ٚفسکی هه میشه رٚحی خٚی به نه خٚش زانیوه ، ده شٚ هه مان شتیش له باره ی هونه ری (تیٚره کانی شان ٚش*) بگوترٚت.. (9) ئٚمه له دنیا یه کدا ده ژین گومان و دوود ٚیه کانی ئه و دنیا تازه یه به جٚرٚک ئالوده مان ده کات له گه ٚ چاوه ٚوانی و دٚدٚنگی و قه له قی ئیدی ماناکان پٚو ته ژری ده بن له ئالوده یی و که متر به ره و حه قیقه تی شته کان ده چین ، ئه وه نده دوور که وینه وه تا نادیده ده بین ، چونکه "سوکرات" وته نی : "..." مه عریفه ی چٚتی مه عریفه ی حه قیقه "..." (10) وه له م روانگه یه شه وه "نمونه ی ئایدیا" "یاخود وٚنه" حه قیقه تی هه مه کی هه بووه به کردار وبونیان ده ره کی یه ... (11) که واته نزیک بوونه وه له و ٚنه یه و پیشان دانی ئه تم ٚسف ٚرٚکی سایک ٚلٚجی تٚکه ل به فهزای سروشتی نزیکمان ده کاته وه له یه قین ، ههروه ها "ئه رستٚ" ای وابوو (7) مه عریفه ی حه قیقه ی ئه ومه عریفه یه که په یه وهسته به "مرتبه" ی یه قینه وه (12) ئه وه مه بده ئی مه عریفه و ژینال ٚژیا که ی لای "ئه رستٚ" (ههسته ٚسته و ٚخ ٚکان) ده بنه به شٚتٚک له ئٚسته و دٚخه که به به شه کی وه سف ده کات (13). له م تٚگه یشتنه وه به پٚی هه ردوو بٚچوونه که ی "ئه فٚاتوون وئه رستٚ" ، "وٚنه و ئایدیا" ی خٚیه تی و پٚویستی زٚریشی به ههستی ٚسته و ٚ هه یه له کاتی خو ٚنده وه دا که واده کات به ته واره تی نیشته جٚ بین له ناو ٚووداوو کرداره کاند ا .

چونکه "به ره می هونه ری ده مانبا ته ناخی خٚیه وه ، ئٚمه ئاگامان له ناخی خٚمان نام ٚنٚت" (14) ئه ی گهر ئالوده یی رٚحی و خراپی پهروه رده و بیماری ههستی و عه ق ٚیمانی داپٚشی بوو؟ ئه و کاته چٚن

به دواى چيه تى شته كان و ٬ووداوه كاندا بر٬ين؟ هيچ شت٬ك مهستى نه كړدين جگه له پارچه پارچه بوونى جه وهه رى شته كان ؟ ل٬گه ر٬ن با جياوازي ب٬ هوا ٬ له جياتى پاراد٬كس دانر٬ (15) چونكه پاراد٬كس هيچ چ٬ژ٬ك بهرهم ناه٬ن٬ت (16) ئه مه ئه وه بوو كه ر٬لان بارت له چ٬ژى دهق دا ده يگوت .

د٬ريدا “ش له مباره يه وه” ده يگوت: “بهرده وام هه و٬مدا تا فله سه فه ب٬نمه مه يدانه وه . مه يدان٬ك كه له ودا فرمان٬واييه ك نه ب٬ت (17) ئه مه به نمونه يه كى دروستى ئه م ت٬گه يشته ده زانم هه رچ٬ن “لي٬تاريخ ده يگوت: “ر٬٬ى ئ٬مه وه كو هزرغان ئه وه يه كه زانيارى خ٬مان له وشته ي كه له زماندا گوزه رده كات قو٬تر بكه ينه وه ، بير٬كه ي ب٬ گيانى زانياريه كان ٬ه خنه بكه ين ، ئا٬٬زى له بهر چاو نه هاتوو له جه رگه ي زماندا ئاشكرا بكه ين “(18) به ٬گه شم له سهر ئه مه ئه و ب٬ژه يه ي “ناتالى ساروت” ه كه ده ب٬ت : “ووى شاعيرانه ي بهرهم ٬ك ده رخرى توخمى نه بينراويه تى “..كه وات٬ده گم به ته ئويل به ديارده خر٬ت كه له دنياى ئ٬ستاي شان٬ له كوردستاندا بوونى نيه يان له ئاست٬كى ز٬ر نزمدا يه . ئه و م٬ژووه ي شان٬ هه يه تى و مر٬قانى كورد له گه ٬ى ژياون و نزيك و دوور ئاشنان پ٬ى كه چى تاكوئ٬ستا شاكار٬كى ئه ده بى و شان٬ى حه قيقيمان له و م٬ژووه نه دى !!! گهر هه شب٬ت تائه و شو٬نه ي كه من ئاگادارم له حيكايه ت٬كى ب٬ له زهت و ب٬ تام ت٬په ٬يان نه كړدوه .

وورده كاريه كانى ناو چير٬كى شان٬نامه كان پ٬ن له و را٬ستيه ي كه ز٬ربه ي مر٬قان ته ماشاده كهن و كه متر ههستى پ٬ده كهن . شكل٬فسكى ووته نى” ئ٬مه هه موور٬ژ٬ك سه يري يه كترى ده كهن ، به ب٬ ئه وه ي ئه وى ديكه ببينين “(19) ئه مه ش دووره له چه نا٬ى گه يشتن كه پ٬ويسته و به “واتايه كى ك٬ن ئ٬مه ده گه يه ن٬نه ف٬رم٬كى تازه و هه ر ئه م بزاوته ، هه مو بهرهم ده گ٬٬٬ت “ (20) “بارت “يش له ت٬زى كورتى “س٬ل٬رى نووسه ردا” ده نووس٬ “ژين دهق ئاسايه “(21) ئال٬ره دا من جه ربه زه يى شان٬كار٬ك هه ست پ٬ ناكه م له وه دا كه سهر ك٬شى گ٬٬انه وه ي ئه و ٬ووداوانه بكات ، له ف٬رم٬كى هونه رى و زيندوودا ، كه مانا ده خاته وه ناو ٬ووداوه كان و گ٬٬انه وه ...

له ي٬ناني ك٬ندا جوانيه كان ده ننگى خواوه ند بوون (22) (ل٬نجينى س) نووسه رى ك٬نى گريكى له وكت٬به ي به ناو نيشانى “له باره ي جوانيه كان-عن الرائع” دا ده نووس٬ : “جوانيه كان س٬ز٬كن ب٬خواوه ند ، خواوه ند به ره و پاكيما ن ده بات ، به ره و ناخ ، به ره و حه قيقه ته خواوه ند ئام٬زه كان (23) ئه ي كات٬ك ب٬وامان به حه قيقهت و

خوداو پره‌نسیپه‌کان لاواز ده‌بن چی بکه‌ین به پراکتیک و ک‌شه‌کان به‌ره و کو ده‌ن؟ هه‌روه‌کو چ‌ن رای ئه‌رست و ئه‌ف‌ا توونیشمان له‌وباره‌یه‌وه زانی ... ده‌ب‌ت ئه‌وه‌ش باش بزانی لایه‌نگری “ئیس‌تاتی‌کای موت‌ه‌ق” به‌مه‌عنای داب‌ان له‌هه‌لومه‌رجه م‌ژوویی و ک‌مه‌ایه‌تیه‌کان نیه ، چونکه ئه‌و هه‌لومه‌رجانه ئه‌م چ‌ژه ستاتیکیه‌ دیاری ده‌که‌ن (24) قاره‌مانانی ر‌مانه‌کانی “فل‌ب‌ر” ، بایه‌خی وه‌سایقی خ‌یان له‌جیهان‌بینی بابه‌ت‌گه‌ریانه ی فل‌بیره‌وه وه‌ر‌گرتووه. بابه‌ت‌گه‌ری فل‌بیر کردویه‌تیه کار‌ک هه‌ر‌که‌س‌ک بیه‌و به‌شه‌وه‌یه‌کی زانستیانه له‌دیاردیه‌ سایک‌ل‌ژییه ک‌مه‌ایه‌تیه‌کان بک‌ته‌وه ناچاره په‌نایان ب‌به‌ر‌ت .

بابه‌ت‌گه‌ری به‌ه‌زترینی لایه‌نی ر‌بازی فل‌بیر بوو (25) ئه‌ی ت‌ب‌بی شانه پ‌ویستییه‌کی هاوچه‌شنی نه‌ب‌ت ؟ له‌سای 1750 وه‌که ب‌م‌گارتن جوانیناسی دامه‌زراند، (...) (26) له‌ور‌ژه‌وه‌ک‌شه‌ی ستاتی‌کا ک‌شه‌یه‌کی هاوبه‌شی نووسه‌ره مه‌زنه‌کانه‌و ده‌ب‌ت وه‌کو ک‌شه‌ش له‌باره‌یه‌وه بدو‌ین ، ئه‌م مه‌به‌سته‌ش ئه‌گه‌ر گه‌شت‌کی خ‌را به‌ناو بیرو‌او مق‌م‌ق‌کانی ناوبیریاراندا بکه‌ین ده‌بینین راوب‌چوونه‌کان سه‌رجه‌میان به‌م ج‌ره چ‌ده‌بنه‌وه ب‌نمونه : به‌باوه‌ی ب‌م‌گارتن (1714-1762) بابه‌تی مه‌عریفه‌ی ل‌ژیکی حه‌قیقه‌ته‌و بابه‌تی جوانیناسی یا (مه‌عریفه‌ی هه‌ستی) جوانیه . جوانی ته‌واو یا ه‌ها ئه‌وه‌یه که به‌هاوکاری هه‌ست ده‌ناسر‌ته‌وه .

حه‌قیقه‌تی کام‌ یا ه‌ها ، ئه‌وه‌یه که به‌عه‌ق ده‌ناسر‌ته‌وه ، چاکه‌ی ته‌واو یا ه‌ها ئه‌وه‌یه که‌له‌ل‌گای ئیراده‌ی ئه‌خلاقیه‌وه به‌ده‌ست د‌ت (27) ئه‌مه وه‌کو لایه‌نی تی‌ری و فه‌لسه‌فی و له‌ووی “کرده‌ی مر‌یی ده‌ق‌کی ئه‌گه‌راویه” (28) ئه‌وه‌گه‌رانه‌ش له‌جیهانی (جوانی) دا ک‌مه‌ل‌ک ده‌روازه‌ی گرنگ ده‌که‌نه‌وه به‌گوته‌ی (ه‌م) (1696-1782) جوانی ئه‌وه‌یه که د‌په‌سند ب‌ت، له‌م ووه‌وه ته‌نیا به‌ه‌ی زه‌ه‌وه‌یه دیاری ده‌کر (29) به‌ام ئایا زه‌ه‌وق ‌استه‌و خ‌ په‌یوه‌ست نیه به‌په‌روه‌رده‌و مه‌شق و اه‌نانه‌کانی ژیا‌نی بکه‌ران و وه‌ر‌گرانی شانه‌وه؟ وه به‌باو‌ی (ب‌رک) (1720_1797) (کت‌بی ل‌ک‌ل‌ینه‌وه له‌سه‌ر‌چاوه‌ی و‌ناکردنه‌کان له‌باره‌ی با‌ - وجوانه‌وه ...) ، پ‌ی وایه له‌بنه‌ه‌تیاندا، خاوه‌نی هه‌ستی پاراستنی ده‌روون وه‌ه‌ستی ک‌مه‌ایه‌تین (30) به‌باوه‌ی فیخته‌ (1761_1814) ئاگایی له‌باره‌ی شتی جوانه‌وه ، له‌مه‌وه سه‌ر‌چاوه ده‌گر‌ت : دنیا واته‌ سروشت. ئه‌مه‌ش دوولایه‌نی هه‌یه ، ئه‌م دوو لایه‌نه ئاکامی دوو کارن ، یه‌کیان به‌رته‌سکی ئ‌مه‌و ئه‌ویت‌ریشیان چالاکی ئازادو به‌رب‌او‌ی و‌ناکردنه‌کانمان .

به‌مانای یه‌که‌م : جیهان به‌رته‌سکه‌و به‌مانای دووه‌میش: جیهان ئازادو

به ربـاوه (31) به باوهـی شافـتس بری (1670-1713) ئه وهی جوانه ، هاوسه نگ و گونجاوو حه قیقیه و ئه وهیش که له یهك كاتدا هم جوان وههم حه قیقیه ، دـپه سه ند وچا که . جوانی به باوهـی شافـتس بری ته نها بهـی رـحه وه ده ناسـرت (32) ئه مهش خودی کـشه که یه ئا یارـح کـشه یه کی زه مینه؟! یان به مانایه کی تر ئه م ئاـزه له کوـوه دـت ؟ یا ن سه رزه مین بهـی رـح دیناو "مکاشفه" ناکـرت ؟ یان شـتـکی مومکینه ووبدات؟ ئه مه ئه و پرسیاره هسه نانه که بینایی بهـشـك له شانـکارو ئاره زوومه ندانی بواره کهی گرتوه ته وه به وانه شی ده بـنه وه رگری به ره مه کان .

ههروه ها گه رچینه لای جوانیناسی (کانت) ئه وه یه : مرـفـ به باوهـی کانت ، مه عریفه ی سه بارهت به سروشتی دهره وهی خـی و ههروه ها به بوونی خـی له سروشتدا هه یه . مرـفـ له سروشتی دهره وهی خـیدا ، به دوای حه قیقه تدا ده گهـتـ وله خـشیدا به دوای (چاکی) دا . قـناغی یه که م کاری ئاوه زی (عه قـ) موجه هـده و قـناغی دووهم کاری ئاوه زی کرده یه که به (ئازادی ئیراده ش) ناسـئـراوه . سه ره هـای ئه م دوو وه سیله یه مه عریفه ش وه سیله یه که به توانای داوه ری کردن ناسراوه ، استیه کان بهـی له به رچا و گرتنی مانا که یان ، پـکـدن و چـژیش ئاره زوو هـز بهـئـمه به ره فـ ده کات (33) .

ئه وهش هـیشه ی به ره مه هـونه ریه کانمان بهـیاری ده کات و ئاستی به ره مه مه کانمان بهـیه کلایی ده کاته وه . بهـام لای شیللـهـر (1759-1805) کـشه که بهـجـرـکی تره ، وای بهـ ده چوو (ئامانجی هونه ر) وه کوئه وهی که (کانت) په سه ندی کردووه ، جوانیه وجوانیش چـژه ، بهـی ئه وهی هـیج جـره سوودو پـشه وتـکی کرده یی تـدـابـت (34) وه فریدریک (شلیگ) یش (1779-1829) پـی وابوو که (جوانی نهك ته نیا له هونه ردا ده دـزرـته وه بهـکوله سروشت وخـشه ویستیشدا خـی ده نوـنـهـم بهـه وه ، به گوته ی (شلینگ) (1775-1854) (جوان بریتیه له دهرکه وتنی بهـی کـتایی له کـتاییدا) (35) بهـام ئه وهی جـی امان و له سه ر وه ستانه بیروـای (هیگل) هـ (1770-1831) که بهـم جـره ده دوـت : (خوا خـی به دووشـته وه دهرده خا : یه کـکیان بهـشه وهی دهره ست (زهینی) وئه وهی تریشیان بهـشه وهی به ره مه ست (عینی) . به دهر بهـینـکی تر، خواله سروشت و هـحـدا خـی ده نوـنـهـم . (36) واته کاری (هونه رمه ندان و نووسه رانه) که گهـان ده ست پـبکه ن تا خوا ده دـزنه وه و گه یشتن به خوا ده ستـاگه یشتنه بهـ(سروشت و هـح) که به باوـی (هیگل) ، حه قیقه ت وجوانی ، یهك شتن . ته نیا جیاوازیهك که هه یانه ئه وه یه حه قیقه ت تاجـگایهك هه یه وه له خودی خـیدا شیاوی تـاـمانه بهـخودی (ئایدیا یه/ وـناکردنه) که .

به نام ئايديا كاتك كهله دهره وه دهرده كهوت ، نهك ته نيا ده به ته
 حه قيقى به شعورى مرث ، به كو جوانيش ده به ت . به مج ره جوان
 دهر كه وتنى ئايديا به (37). زانسته كانى رح و باب به تى رح باب به تى
 نيين به ته نيا به كو دوانه (رح حى تو ژينه وه رح حى ل تو ژراوه ن) ...
 (38) ههروه كوچن (كر چه) ش باوه رح وابوو : (جوانى برى تيه له
 دركاندن يان پهى بردن يان ديده گاهه كى رح شن بوونه وه يان سرش
 (39) بهم گریمان به جوانى به كه كه له چالاك به گيان به كان ...
 ز رح لك له شان رح كاران له كوردستان لهم نه وان ده دا گيرى خوار دو وه
 (له نه وان تى رو پراكتيدا) كه باوه رح ز رح لك وا به ئمه به ئه وه
 كار به كين پ ويستم ان به تى ر نيه و كه مه كمان ناكات به كارى كردارى و
 ئهم تا به باوه يان وا به شان جگه له چالاك به كه كه كردنى به ره هم
 هيجى تر دروست ناب ت و "له كه تا ييدا ئهم چالاك به به دى نا به ت ،
 ئه گهر بزو نه رح كى دهره كى نه به ته ه كار" (40) . كه واته تى رو
 پراكتيك به به كه شه كردن دروست ناب ت به تا به تى له بوارى
 ئىستاتيكادا ئه گهر هاتوو ئهم كه شه به نه خو ندر ايه وه ته ئولى
 به نه كرت ئه وا زين دو وى و كار به گهرى خى له ده ست ده دات ، شان رح
 جگه له وه ده نگه ده نگ و هه را به كى كه نامان گه به نه ت به هيج كو !!! هيجى
 ترى له ده ست نا به ت و پراكتيك برى تى ده به ت له خ ده وه مه ند كردن
 به دروست كردنى سيقى كار.

ليستى سه رچا وه په را وه نه كان

1) هيك - فه لسه فه و م د رح نيزم - بين ه سو ئى سماعيل ، رح بين به چاپ
 و په خشى كت ب (2) چاپى به كه م 2003 ل 75 2) هه مان سه رچا وه ل 74 3)
 باب به كه ئه حمه دى - پ كه هات وه افه دى ده ق - كت بى (چوارهم) - وه رگه انى
 : مه سعوود بابا بى ، له با و كرا وه كانى سه نته رى ل كه نه وه فى كرى
 وئ ده بى نما زنجيره (22) چاپى به كه م هه ول رح 2005 ل 54 4) هه مان
 سه رچا وه ل 55 5) سيدنى فينكلشتاين ، دهر به ينى ئه ند شه له ميوزيكدا
 ، وه رگه رانى: ستار كريم ، پيا چو ونه وه (ع.ج. سه گرمه) ، ده زگاي چاپ
 و په خشى سه رده م - چاپى به كه م - سل مانى 2005 ل 53 6) عبولموت به يب
 عه بدو اع به يب ، خ كوژ به كى ته وا ونه كرا و "كه مه لك و تار و گف تو گه
 ئه ده بى " هه يب ژاردو وه وه ريگه او ته سه ر كوردى ل 80 7) هه مان
 سه رچا وه ل 79

8) هه مان سه رچا وه ل 79 9) هه مان سه رچا وه ل 79 10) عبدالرحمن مرحبا
 من الفلسفه اليونانيه الى الفلسفه الاسلاميه ، مكتبه الفكر
 الجامعى - منشورات عويدات - لبنان - بيروت گبعه الاولى 1970 م 126

(11) هه مان سه رچاوه ص 126-127 (12) هه مان سه رچاوه ص 161 (13) هه مان سه رچاوه ص 162 (14) بابەك ئەحمەدی ، پەكها تەوھەرمنیوتیک - وەرگەانی ئیسماعیل زارعی ، دەزگای وەرگەانی ، چاپی یەكەم - ههولەر 2007 ل 33 (15) رەلان بارت ، چەژێ دەق ، وەرگەانی ئیسماعیل زارعی ، دەزگای وەرگەانی ، چاپی یەكەم ههولەر 2007 ل 36 (16) هه مان سه رچاوه ل 36 (17) (بابەك ئەحمەدی) پەكها تەوھەرقە دەق - كەتەبی (سە هەم) - ، وەرگەانی (مەسعوود بابایی) ، لەبەراوەكانی سەنتەری لێكەنەوێ فیکری وئەدەبی نما زنجیره () چاپی یەكەم ههولەر 2005 ل 179 (18) هه مان سه رچاوه - كەتەبی یەكەم - ل 83 (19) هه مان سه رچاوه - كەتەبی دووهم ل 212 (20) هه مان سه رچاوه - ل 94 (21) عبولموتەیب عەبدوڵڵا عەیب ، نووسین خەكوژیەکی تەواونەکراوە هه مان سه رچاوه ی پەشووتر ل 79 (22) هه مان سه رچاوه ل 78 (23) (پلیخانەف) ، هونەرۆزیانی کەمەلایەتی ، وەرگەانی : (حەمەکەریم عارف) ، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوێ موکریانی زنجیره کەتەب (12) (115) چاپی یەكەم ههولەر 2005 - ل 37 (24) هه مان سه رچاوه ل 41 (25) (لێ تەتەستی) (هونەر چیه؟ وەرگەانی هەژار عەحیمی ، دەزگای توێژینەوێ و بڵاوکردنەوێ موکریانی زنجیره کەتەب (386) چاپی یەكەم 2009 ل 29 (26) هه مان سه رچاوه ل 34 (27) (نزفیتان تودوروف) لمبدا الحواری "دراسه فی فکر میخائیل باختین " ، ترجمه فخری صالح دار الشان الیقافیه العامه ، افاق عربیه الگبعه الاولى 1992 ص 31

(28) لێ تەتەستی ، هونەر چیه؟ هه مان سه رچاوه ی پەشووتر ل 36 (29) هه مان سه رچاوه ل 36 (30) هه مان سه رچاوه ل 39 (31) هه مان سه رچاوه ل 36 (32) هه مان سه رچاوه ل 36 (33) هه مان سه رچاوه ل 38 (34) هه مان سه رچاوه ل 38 (35) هه مان سه رچاوه ل 39 (36) هه مان سه رچاوه ل 40 (37) هه مان سه رچاوه ل 41 (38) هه مان سه رچاوه ل 41 (39) نزفیتان تودوروف (المبدا الحواری هه مان سه رچاوه ی پەشووتر ص 37 (40) (بندیتە کرەشه) ، چەمکەکانی جوانناسی ، وەرگەانی : (سەربەست خە سەرە عارف) ، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم ، چاپی یەكەم - سلەمانی 2010 ل 17